

La Voix Humaine

F. Poulenc

En lyrisk operatragedie
af F. Poulenc 1959
efter skuespil
af Jean Cocteau 1928

Medvirkende:

Mette Østergaard, Elle

Tine Fenger, klaver

Lars Ringgaard, scenografi

Orla Vinther, tekst til programhæfte

Instruktør: Mette Østergaard

Instruktørassistent: Mikkjal Helmsdal

Producent: OperaVoce

Om Francis Poulenc

Den franske komponist og pianist, Francis Poulenc (1899-1963), sluttede sig som 18-årig til den kreds af komponister, som i 1920 tog navnet *Les Six*. Inspireret af komponisten Erik Satie og med forfatteren Jean Cocteau (1889-1963) som central skikkelse gjorde de sig gældende i Frankrig (i gruppen var også Arthur Honegger og Darius Milhaud. På dansk kaldes gruppen *De Seks*). Skønt de seks komponister bevarede deres individuelle særpræg, reagerede de i fællesskab mod den tyske senromantik, først og fremmest Richard Wagner, og mod den herskende retning i Frankrig, impressionismen, som først og fremmest var knyttet til Claude Debussy (1862-1918) og hans musik. Den brød de sig ikke om; man fandt den kontursvag, sløret og passiv. Omkring 1920 sagde de unge rebeller: *Vi har fået nok af skyer, bølger, vandnymfer, natlige dufte og sunkne katedraler. Hvad vi har brug for nu er en jordnær musik, en hverdagsmusik, musik man kan bo i som i et hus*. Efter Første Verdenskrig ville gruppens medlemmer skrive en musik, der i direkte opposition til impressionismen skulle være knap, koncis og klar.

Gruppens navn har det russiske modstykke *De fem* som forbillede. *De fem* var en gruppe komponister, der i midten af 1800-tallet samledes i bestræbelserne på at udvikle en national russisk musik med udgangspunkt især i Mikhail Glinkas værker.

Poulenc, der var selvlært som komponist, har skrevet operaer, balletter, orkesterværker, kammermusik, klavermusik og sange. Han var et åbent menneske, der i 1920'erne interesserede sig for Schönbergkredsens atonale tolvtoneteknik; selv komponerede han dog fortsat inden for tonale rammer, der godt nok var udvidede, men stadig holdbare; kendemærket er en sangbar melodiføring, der også præger hans instrumentale værker. Poulencs stil er elegant og usentimental og ikke sjældent præget af Stravinskis ironiske neoklassik. Det gælder ikke blot gennembrudsværket, balletten *Les Biches* (1924), og operaen *Les mamelles de Tirésias (Tiresias' bryster)*, 1947), men også hans koncerter, klaver- og kammermusik. Et alvorligere udtryk høres i hans mange religiøse korværker, heriblandt *Stabat Mater* (1937), og i operaerne *Dialogues des Carmélites (Karmeliterindernes samtaler)*, 1957) og *La Voix humaine (Den menneskelige stemme)*, 1959).

Ikke mindst på grund af Poulencs mange fine sange og sangkredse med klaver til tekster af bl.a. Guillaume Apollinaire, Jean Cocteau, Paul Éluard og Max Jacob er hans navn blevet verdenskendt.

I 1942 formulerede han sit ståsted som komponist med følgende bedårende statement: "Jeg tror, at der er plads til ny musik, som ikke har noget imod at bruge andre folks akkorder."

Om operaen

La Voix humaine (Den menneskelige stemme)

La Voix humaine er en opera i én akt, et monodrama for sopran og orkester, som Francis Poulenc komponerede i 1958 i den version for sangstemme og klaver, vi hører i aften. Året efter havde operaen premiere på Théâtre National de l'Opéra-Comique i Paris, nu i en version for sangstemme og fuldt besat symfoniorkester. Opførelsen blev dirigeret af Georges Prêtre, den kvindelige hovedrolle blev sunget af Denise Duval med koreografi, lysætning og kostumer af Jean Cocteau.

Librettoen (handlingen) bygger på en kvindes sidste telefonsamtale med den mand, hvis elskerinde hun har været, men som nu har fundet en anden. I løbet af telefonsamtalen afslører den anonyme kvinde (hun omtales kun som *Elle*, på fransk: *Hende*), at hun har forsøgt at begå selvmord på grund af det svigt, hun har været ude for. Det psykologiske spil afslører den ulykkelige kærligheds faser – med stor intensitet.

Handlingen

Vi befinder os i soveværelset hos en fortvivlet kvinde, "Elle", som lige er blevet forladt af sin kæreste. Telefonen ringer, og hun spørger håbefuldt: "er det dig"? Men hele to gange får hun opkald til "forkert nummer", før eks-kæresten endelig ringer. Hun bliver blød i stemmen og fortæller uskyldigt (og falsk), at hun har det godt, og at hun aftenen før var ude med sin veninde Martha og efterfølgende tog en enkelt sovepille for at falde i søvn. De snakker om deres tidligere forhold, og "Elle" bebrejder sig selv at have opført sig dumt i forholdet. Snakken går også på deres gamle kærestebreve, som kæresten nu ønsker tilbage. Et banalt ordkløveri bliver der også plads til – såvel som til regulær flirten og nostalgi. Gennem samtalen har kæresten tydeligvis mistanke om, at "Elle" lyver om sin situation, men hun opretholder facaden. Flere gange er der knas på telefonlinjen, og til sidst mister de helt forbindelsen.

"Elle" ringer desperat op igen, men der er optaget. Via telefondamen får hun endelig forbindelse til kærestens hushjælp Joseph, som fortæller, at kæresten slet ikke er hjemme. Hun skjuler sin skuffelse, og leverer en løgnehistorie om, at hun havde glemt, at han lige før ringede fra en restaurant. Men inderst inde sørger hun, og mistanken om en ny kvinde næres.

Kæresten ringer nu selv op, og denne gang afslører "Elle" sandheden om sin ulykkelige situation: Hun indrømmer sine løgne – først om banale ting og siden om sit selvmordsforsøg. I virkeligheden var hun aftenen før ikke sammen med

veninden Martha, men kun hjemme, ventende ved telefonen. Ved sengetid tømte hun et helt glas sovepiller og drømte først lykkeligt om ham, men blev siden angst og ringede efter Martha, som ankom med en læge. "Elle" mærkede dødens kulde, men bliver nu varm igen ved lyden af sin elskedes stemme i telefonen.

Pludselig høres dansemusik i baggrunden, og mistanken om, at kæresten er ude med en ny kvinde, forstærkes atter. Samtalen fortsætter med, at "Elle" taler åbent om sine lidelser og sin sygelige afhængighed af telefonen, som hun ligefrem tager med i seng. Også da de var kærester, var hun hele tiden angst for at miste ham, viser det sig.

Pludselig er en fremmed dame med på linjen (er hun mon også fremmed for kæresten?). "Elle" er hørbart irriteret, men kæresten virker decideret chokeret. "Elle" beroliger ham med, at damen jo ikke kender dem. Hun taler videre om deres kærlighed og åbenbarer sin desperate sindstilstand. Hele tiden fritter hun kæresten ud om, hvorvidt han lyver kærligt for at skåne hende.

Endnu et udfald i telefonforbindelsen fremkalder panik hos "Elle", men kæresten ringer op igen.

Nu nærmer tiden sig for det grusomme øjeblik, hvor røret uigenkaldeligt må lægges på. Forinden formulerer "Elle" et sidste ønske om, at kæresten, når han næste dag skal til Marseille (med en ny kvinde?) skal undgå at bo på "deres" hotel. "Jeg elsker dig" gentager "Elle", medens hun synker sammen med telefonledningen rundt om halsen. "Jeg har din stemme rundt om min hals" siger hun og taber telefonrøret.

Musikken

Det var en stor udfordring for Poulenc at sætte musik til vennen Cocteau's monodrama med telefonen som en afgørende rekvisit. Hvordan skulle han kunne fastholde publikums interesse gennem en mere end 40 minutter lang monolog, hvor en kvinde, der er forladt af sin elsker, prøver at vinde ham tilbage i en telefonsamtale afbrudt af tekniske udfald? Kun Arnold Schönberg har gjort noget lignende, nemlig i monodramaet *Erwartung* fra 1909 – også en monolog, hvor en kvinde søger efter sin elsker, som hun til sidst finder myrdet. Men de to værker er vidt forskellige. Schönbergs rødglødende, atonale ekspressionisme ligger lysår fra Poulenc's transparente og realistiske musik. Af værkets 780 takter er 186 takter skrevet for sangstemme alene – uden akkompagnement.

Poulenc ønsker at give sangstemmen de bedst mulige betingelser. Derfor komponerer han gennemsigtigt, så sangstemmen aldrig overdøves. Sangstemmen er talenær, bevæger sig deklamerende på en måde, som efterligner talesprogets prosodi (tonegang). Stilen er recitativisk og akkompagnementet er ofte fortættet og dissonerende. På de følelsesmæssige og dramatiske højdepunkter (f.eks. hvor *Elle* beretter om sit selvmordsforsøg) forlader Poulenc den recitativiske stil til fordel for en lyrisk, tonal og meget udtryksfuld skrivemåde, der minder om den klassiske arie. Her høres også forløb i fransk valsetakt. Operaens forskellige faser tydeliggøres af telefonens ringetone: hurtige tonegentagelser i højt register. En række gennemgående motiver sikrer værkets indre sammenhæng.

Musikken er altså meget varieret. Den spænder fra brutal, dissonerende modernisme, der ledsager de smertelige konflikter, til klangligt forfinede udtryk for kvindens kærlighed og længsel. Selv om vi kun hører kvindens del af samtalen, virker det, som om musikken nøjagtig ved, hvad der bliver sagt i den anden ende af ledningen. I sit sprog lever musikken med; den understreger, kommenterer og forstærker – og følger processen som sjælen følger kroppen. Derved skaber musikken som helhed en udtryksfuld og nuanceret klanglig kulisse for dramaet.

Tine Fenger og Orla Vinther

Mette Østergaard, mezzosopran

Solistklasse debut fra Det jyske Musikkonservatorium, Århus. Modtager af bl.a. Carl Julius Petersens Legat og Århus Oliefabriks pris, samt diverse andre legater, deriblandt det italienske og det russiske statslegat med efterfølgende studier i Nishny Novgorod hos professor Yuri Barsov og i Wien hos professor Walter Moore og Susan Gabriel. MØ modtog imponerende kritikerros, da hun havde sin debut som Carmen i Bizet's opera på Den jyske Opera. Udover Carmen har Mette sunget Rosina, Flora, The Contralto (The 4-Note Opera), 3. Dame, Ein Page der Herodias, Bianca, Mrs. Sedley, Suzuki, Frederikke, Niklaus, Meg Page, Lola, Mrs. Peachum, Rossweisse, Octavian og Flosshilde. MØ har medvirket i Richard Strauss festivalen (Octavian) i Garmisch-

Partenkirchen og i Bad Urach Festivalen.

Hun er en meget benyttet koncertsolist og har indtil nu indspillet 8 forskellige cd'er, bl.a. den meget roste cd Havfruesange, en Elgar-cd med München Symfonikerne og Julesne.

MØ er formand for foreningen Silkeborg Classic, formand for Zonta Silkeborg 2014-2015 og næstformand i OperaVoce. Medlem af Silkeborg Kulturråd 2015-2017.

MØ blev nomineret til Silkeborgs kulturpris 2013 for den nystartede klassiske musik-festival Silkeborg Classic.

Tine Fenger, pianist/organist

Uddannet på Det jyske Musikkonservatorium i både klaver og orgel med diplomeksamen i klaver 1992 og kirkemusikalsk kandidateksamen i orgel 2012. Mesterkurser hos bl.a. John Lill, Olli Mustonen, Sebastian Benda og Roger Vignoles. Privatelev hos Einar Steen-Nøkleberg, Oslo/Hannover. Opnåede v. sin afsluttende orgeleksamen i kunstpil højeste karakter og fik stor opmærksomhed ved afviklingen af sit kandidatprojekt - et multimedieprojekt i Silkeborg Kirke omhandlende orgeltranskriptioner: Projektet blev dækket af TV2 Østjylland samt P2 "Jensen og musikken"

Tine Fenger er en meget benyttet akkompagnetør, kammermusiker og solist på begge sine instrumenter og har gennem årene være på programmet

ved Århus Sommerfestival, Ålborg Operafestival samt i diverse musikforeninger, museer og ikke mindst kirker. Herunder solo-recitals i bl.a. Viborg Domkirke, Vestervig Kirke og Matthæuskirken, Kbh. Tine Fenger er formand i OperaVoce.

Lars Ringgaard

Lars Ringgaard er uddannet på Århus Kunstakademi i 1969-70 med efterfølgende studieophold i Frankrig og Italien.

Efter etablering af værksted i Danmark påbegyndtes udstillingsaktivitet med udstillinger i kunstforeninger og gallerier samt en lang række store og små bygningsudsmysknings-opgaver for skoler, institutioner, virksomheder m.v. Lars Ringgaard har blandt andet skabt en 19 meter lang og 3 meter høj billedfrise med motiver fra nordisk mytologi til en skole i Silkeborgs sydlige opland.

Sideløbende hermed har Lars arbejdet med større og mindre scenografiske opgaver, såvel til skoleforestillinger som til professionelle teatre, heriblandt Svalegangens papirteater i Århus, som modtog støtte fra Dronning Margrethes

fond til to papirteaterforestillinger, hvortil Lars bidrog med dukker og scenografi. Siden 1990'erne har Lars arbejdet med håndskårne marionetdukker og i samarbejde med sangere, musikere og skuespillere turneret med adskillige "udstyrsstykker" af marionetdukketeater, senest Shakespeare's "Stormen". For nylig har Lars, i samarbejde med fortællersken Louise Højlund, "genopdaget" maveteateret - en gammel tradition fra markedspladser, hvor teateret bæres på maven, således at fortælleren kan bevæge sig rundt blandt publikum.

Lars arbejder også med 3-dimensionelle skulpturer, i træ, kobber, glas jern m.v. og bygger figurer i genbrugsmaterialer - f.eks. en klassisk strygekvartet bestående af fire store skulpturer samt en "rytterstatue" i naturlig størrelse lavet af en 17 trins genbrugstrappe, en dobbeltseng, en kaminlåge, gamle kobbernedløbsrør m.v.

Et mangeårigt samarbejde med en døgninstitution for svært udviklingshæmmede børn har ført talrige udsmykningsopgaver med sig, bl.a. en interaktiv skulptur, kaldet "sansetræet" eller "satorium", med mange sansemæssige og motoriske udfordringer for børnene.

Sideløbende med sit eget kunstneriske virke arbejder Lars kunstpædagogisk som underviser ved Den Kreative Skole i Silkeborg og er en eftertragtet leder af diverse workshops.

Orla Vinther

Orla Vinther er født i Aalborg 1937. Han er nysproglig student fra Aalborg Katedralskole 1956, premierløjtnant (R) ved Slesvigske Fodregiment 1959, læreruddannet på Hjørring Seminarium 1958-61 og konservatorieuddannet i Aalborg og Aarhus med hovedfagene klaver, musikteori og musikhistorie 1960-65.

Rektor for Nordjysk Musikkonservatorium 1971-73. Indtil 1997 docent i musik-teoretiske fag ved Det Jyske Musikkonservatorium og i en årrække tilknyttet Aarhus Universitet. Har siden 1997 arbejdet freelance som forfatter, gæstelærer, foredragsholder, censor ved konservatorierne og som musikfaglig konsulent for bl.a. Den Store Danske

Encyklopædi, Kulturministeriet, Statens Musikråd, Aalborg Symfoniorkester og Thy Kammermusikfestival.

Orla Vinters faglitterære produktion er omfattende. Blandt hans hovedværker er *Musikalsk analyse* (1992), otte essays om oplevelse og eftertanke, *Musikkonservatorierne og musikskolerne* (1997), en relationsanalyse, og *Musikhistorien* (2001-05), ti bøger om musik og kultur gennem tiderne.

Dramaturg Mikkjal Helmsdal

Født i Tórshavn på Færøerne 1964.
Skuespillertræning ved NBVs
teaterverkstad i Stockholm, Sverige
1984-1985 under bl.a. de rumænske
teaterpædagoger Lucian Muscurel og
Liliana Tomescu.

Uddannet cand.mag. i dramaturgi og
nordisk litteratur fra Århus Universitet
2001.

Arbejdet som free lance skuespiller på
Færøerne 1986-1993, bl.a. i den frie
teatergruppe Gríma. Medvirket i bl.a.
Frøken Julie af August Strindberg, Hvem
er bange for Virginia Woolfe? af Edward
Albee, De fortabte spillemænd af William
Heinesen, Road af Jim Cartwright og
Ægteskab på vid gab af Dario Fo.

Administrator og producent for teatret Gríma 1995-1997.

Direktør for Nordens Institut på Åland 1997-2001.

Producent af kulturproduktioner inden for teater, musik,
opera, film og billedkunst.

Direktør for Sjóntv Føroya (Færøernes TV) 2001-2004.

Bestyrelsesformand for Færøernes Nationalteater 2011-2014.

Sagkyndig rådgiver for Nordisk Kulturfond 2011-2013.

Rektor på Færøernes Gymnasium i Tórshavn 2007-2013.

Rektor for Vestjysk Gymnasium Tarm siden august 2013.

OperaVoce

- en forening med fokus på klassisk sang
- hjemsted i Silkeborg /Region Midtjylland
- pædagogiske kulturprojekter med målgruppen børn/unge
- samarbejde med lokale kulturinstitutioner
 - supplerer Jorn-fejringen
- ny musik i region Midtjylland

OperaVoces bestyrelse består af:

Pianist/organist Tine Fenger: www.tinefenger.dk
Mezzosopran Mette Østergaard: mette@ballesogn.dk
Billedkunstner Lars Ringgaard: Imringgaard@hotmail.com
Dramaturg Mikkjal Helmsdal: mikkjal.helmsdal@gmail.com

Tekst programhæfte: *Orla Vinther*

Foto indersider: jjh fotogEn ved Jette Holgersen,
Foto omslag og layout: monabonde@kabelmail.dk
Tryk: Silkeborg Bogtryk/Skabertrang.

La Voix Humaine er støttet af Nordeafonden, Danske Bank og Nykredit

Vil du støtte dette arbejde med et valgfrit beløb,
er foreningens kontooplysninger:
Regnr. 7844 kontonr. 1226392

Også små beløb er velkomne!

Beløb over 500 kr. berettiger til at blive nævnt
som sponsor på plakater, programmer, flyers mv.
Fremsend da (firma-) navn, evt. logo til:
mail@tinefenger.dk